

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Kaakkois-Suomen ELY-keskus toteaa, että kotoutumislain laskennallisten korvausten korvausajan lyhentäminen on linjassa uuden kotoutumislain lyhennetyn kotoutumisajan kanssa. Samalla se kuitenkin asettaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevat pakolaistaustaiset ihmiset todella vaikeaan asemaan, sillä heidän joukossaan on paljon luku- ja kirjoitustaidottomia ja traumataustaisia henkilöitä. Iso osa näistä ihmisistä tarvitsee palveluita ja erityistä tukea myös kotoutumisajan päättymisen jälkeen. Uudistuksen vaarana on, että korvausajan lyhentäminen voi vaikuttaa merkittävästi kuntien ja hyvinvointialueiden halukkuuteen ja mahdollisuuksiin vastaanottaa kiintiöpakolaisia ja tarjota kuntapaikkoja jatkossa.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksesta (32 a §)

Kaakkois-Suomen ELY-keskus toteaa, että lähtökohtaisesti tavoite maahanmuuttaja ja kotoutuja-asiakkaiden omatoimisuuden ja oman vastuun lisääminen kotoutumisesta on hyvä asia.

Uutta pykälää käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksista perustellaan vertaamalla sitä esimerkiksi sosiaalihuoltolain perittäviin maksuihin. Työvoimaviranomaisen palveluissa tämä pykälä asettaa kuitenkin maahanmuuttaja- ja kotoutuja-asiakkaat eri asemaan suhteessa esimerkiksi kantasuomalaisiin työhakija-asiakkaisiin, joilta no show -tapauksissa ei perittäisi erillistä maksua. Säästöjen lisäksi perusteluissa mainittu ohjausvaikutus on jo käytössä, sillä työvoimaviranomaisen palveluissa asiakkaan työnhaku päättyy, jos hän jättää toistuvasti tulematta sovituille ajoille.

Onko pykälän valmistelussa huomioitu, minkä verran säästövaikutuksia lopulta tulee, kun otetaan huomioon tulkkauskustannusten perimisestä johtuvan hallinnollisen työn kulut ja asian selittämisestä asiakkaalle aiheutuvat kulut? Jos ohje mahdollisesti perittävästä maksusta lähetetään asiakkaalle kirjallisesti esim. ajanvarauskutsun yhteydessä, miten varmistetaan asiakkaan ymmärrys?

Jos ohjeistus ja tieto tulevasta ajanvarauksesta kerrotaan asiakkaalle tulkkauksen kera, kasvattaa tämä myös entisestään tulkkaukuskustannuksia.

Perusteluista ei käy ilmi, miten suuresta kustannuksesta/säästöstä on kyse vuositasolla. Arvio asiakastapaamisten ilmoituksettomista peruutuksista (5-10 %) perustuu Uudenmaan TE-toimiston lukuihin. Kaakkois-Suomen TE-toimiston arvion mukaan tällä alueella luku on huomattavasti pienempi. Näissäkin tapauksissa TE-toimisto on pystynyt hyödyntämään varatun tulkkauksen muiden asiakkaiden asioiden hoitamiseen.

Perusteluissa mainitaan, että asiakkaalle voisi lähettää laskun käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta kuulematta asiakasta ensin. Laskussa olisi ilmoitettava päivämäärä, jolloin viimeistään asiakas voisi antaa selvityksen palvelun käyttämättä ja peruuttamatta jättämiselle. Asiakkaalle olisi myös annettava mahdollisuus selvittää syy palvelun käyttämättä ja peruuttamatta jättämiseen, jos asiakas olisi oma-aloitteisesti yhteydessä asian selvittämiseen liittyen. Mikäli ehdotettu maksu otetaan käyttöön, on tärkeää, että siihen liittyvässä viranomaisviestinnässä huomioidaan myös luku- ja kirjoitustaidottomat asiakkaat, selkosuomi sekä mahdollisesti muut viestinnässä käytettävät kielet. Kohtuuttomuuden arviointiin on tärkeää saada myös valtakunnalliset, selkeät kriteerit asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

34 § Onko tarkasteltu kriittisesti sitä, miten alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen ikärajan laskeminen 23 vuoteen tuo säästöjä suhteessa siihen, kuinka paljon lisää kustannuksia ja aiheutuu siitä, jos nuori kuitenkin tarvitsee kunnan ja hyvinvointialueen tukea 23 ikävuoden jälkeen. Huolta herättää myös tasa-arvoisten palvelujen takaaminen, jos aikuistumisen tukeen ei ole subjektiivista oikeutta, eikä korvauksia myönnetä kunnalle tai hyvinvointialueelle. Jos nuori on haavoittuvassa asemassa esimerkiksi suomen kielen taidon puuttumisen takia, saako hän/osaako pyytää tarvitsemiaan palveluja.

Hallituksen esityksessä arvioidut riskit ovat todellisia, mm. nuorten miesten syrjäytymisvaara. Nuoren elämässä voi olla 20 ikävuoden jälkeen tulevaisuuden kannalta merkittäviä päätöksiä opiskeluun ja aikuistumiseen liittyen. Koulu ja opiskelu ehkäisevät syrjäytymistä tehokkaasti. On tärkeää, että nuori saa parhaan mahdollisen aikuistumisen tuen, silloin kun hänellä ei ole huoltajaa. Jos tänä herkkänä ajanjaksona myös tukipalvelut katkeavat tai siirtyvän, voivat seuraukset aiheuttaa nuorelle turhaa taakkaa ja lisäkustannuksia muissa palveluissa. Kuten hallituksen esityksessä taustoitetaan, kaikki nuoret eivät automaattisesti tarvitse aikuistumisen tukea 25. Ikävuoteen asti. On kuitenkin parempi tarjota tämä mahdollisuus, nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaan niin, etteivät turvalliset kontaktit katkea ja palvelut vaihdu. Aikuistumisen tuen ikärajaa ei pidä laskea 23 ikävuoteen.

69 § Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen mukaan korvausten yläikärajaa ei pidä laskea. Aikuistumisen tuen mahdollisuus pitää säilyttää 25 vuoden ikään asti ja siksi myös korvausten ikäraja tulee säilyttää 25 vuoteen asti.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

-

Muut huomiot

-

Laukkanen Sanna
Kaakkois-Suomen ELY